

Prof. dr hab. Stanisław Zając  
Katedra Nauk Leśnych, Filia Uniwersytetu  
Łódzkiego w Tomaszowie Mazowieckim

## RECENZJA

**rozprawy doktorskiej p. mgr inż. Justyny Radomskiej  
pt. „Struktura powiązań gospodarstwa leśnego z otoczeniem gospodarczym  
na przykładzie Nadleśnictwa Kozienice”**

(promotor: dr hab. inż. Lech Płotkowski, prof. SGGW)

### **I. Uwagi wstępne – znaczenie i aktualność problematyki podjętej w recenzowanej pracy doktorskiej**

Poznanie roli i możliwości leśnictwa w zakresie kształtowania gospodarczego poszczególnych regionów kraju należy do jednego z najważniejszych zadań badawczych w grupie dyscyplin ekonomiczno-leśnych. Wynika to przynajmniej z dwóch istotnych powodów. Pierwszy to fakt znacznego opóźnienia badań z tego zakresu w naszym leśnictwie, zwłaszcza w stosunku do niektórych państw Unii Europejskiej. Drugi powód, być może bardziej ważki, to konieczność określenia miejsca oraz roli gospodarki leśnej w rozwoju społeczno-gospodarczym wielu regionów kraju.

Ponadto gospodarka leśna jest postrzegana coraz częściej jako jedno z narzędzi rozwiązywania problemów społeczności lokalnych, zamieszkującej z reguły tereny oddalone od dużych ośrodków przemysłowo-urbanistycznych, co również jest jednym z czynników determinujących politykę leśną państwa. Coraz częściej mamy zatem do czynienia z dylematem wynikającym z niesłabnącego popytu na drewno i produkty drzewne i jednocześnie rosnącym zapotrzebowaniem na pozaprodukcyjne funkcje lasu, co siłą rzeczy prowadzi do ograniczania produkcji surowca drzewnego na znacznych obszarach.

Wymienione zagadnienia mają aspekt wielowymiarowy. Z jednej bowiem strony obserwuje się spadek rentowności gospodarki leśnej, zwłaszcza w państwach zachodnich, z drugiej zaś coraz bardziej podkreślona jest duża rola lasów w kształtowaniu środowiska przyrodniczego zarówno w skali mikro, jak i makro.

Stąd potrzeba znajomości związków ilościowych i wartościowych pomiędzy wzrostem realizowanych przez Lasy Państwowe zadań gospodarczych, a wielkością strumieni dóbr i usług wielu innych branż i gałęzi gospodarki, zasilających i obsługujących leśnictwo, jak i będących odbiorcami produktów leśnych. To samo dotyczy znajomości wpływu leśnictwa na poziom zatrudnienia w innych sektorach gospodarki, a także wpływu podejmowanych działań w gospodarstwie leśnym na budżety wspomnianych uprzednio społeczności i samorządów lokalnych. Jeszcze mniej znane są zależności pośrednie, przejawiające się wpływem leśnictwa na rozwój gałęzi i branż spoza sfery produkcji materialnej.

Geneza badań ukierunkowanych na wypracowanie koncepcji racjonalnych powiązań leśnictwa z otoczeniem gospodarczym i społecznym wynika ze wzrostu znaczenia idei trwałego i zrównoważonego rozwoju, co zaowocowało w leśnictwie upowszechnieniem modelu, czy też idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Realizacja tego modelu oznacza poszukiwanie rozwiązań zapewniających maksymalne korzyści społeczne, środowiskowe i ekonomiczne zarówno w skali lokalnej, jak i ogólnokrajowej a nawet globalnej.

Punktem wyjścia poszukiwań owych rozwiązań, w warunkach gospodarki rynkowej, powinna być funkcja produkcji drewna, gdyż stanowi ona podstawę ekonomicznej egzystencji gospodarstwa leśnego, a równocześnie realizacja pozostałych funkcji lasu wiąże się z ponoszeniem przez nią kosztów alternatywnych. Stąd też głównym celem badań recenzowanej pracy było rozpoznanie przesłanek ekonomicznych, umożliwiających kształtowanie optymalnych ze społecznego i ekonomicznego punktu widzenia powiązań międzysektorowych w modelu wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Obiektem badań były powiązania ekonomiczno-finansowe Nadleśnictwa Kozienice z podmiotami gospodarczymi w bliższym i dalszym jego otoczeniu. Analizie poddano dwa okresy obrachunkowe, tj. rok 2010 i 2017.

## **II. Analiza formalna rozprawy doktorskiej**

Rozprawa Pani mgr inż. Justyny Radomskiej obejmuje 152 strony maszynopisu, w tym 12 stron stanowi wykaz literatury (149 pozycji) i źródeł internetowych (6 pozycji). Praca zawiera ponadto 42. starannie wykonane ryciny oraz 32. tabele. Oceniana dysertacja prezentuje rozbudowaną strukturę tekstu, która jest czytelna i zachowuje poprawne proporcje



między omawianymi zagadnieniami. Rozdziały podzielono na jednostki niższego rzędu (podrozdziały).

Układ i struktura pracy są prawidłowe. Również kolejność rozdziałów nie budzi zastrzeżeń. Dysertacja zawiera 9 rozdziałów, ujętych prawidłowo w sensie kolejności, zawartości merytorycznej i objętości. Poszczególne jej części przedstawione zostały w logicznej sekwencji: od ogólnego opisu problemu oraz motywów podjęcia badań (rozdział 1), przez wnikliwą analizę literatury, która jest trafnie dobrana i wykorzystana w tekście (rozdział 2), następnie przez opis obiektu badań, tj. Nadleśnictwa Kozienice (rozdział 3), aż do zasadniczych części pracy, tzn. wyznaczenia celu głównego i celów cząstkowych badań, w tym także hipotez badawczych oraz zakresu pracy (rozdział 4), metodyki badań (rozdział 5) oraz obszernie rozbudowanego rozdziału zawierającego wyniki badań (rozdział 6). Trzy końcowe rozdziały zawierają dyskusję uzyskanych rezultatów badań (rozdział 7), podsumowanie i wnioski (rozdział 8) oraz spis literatury (rozdział 8).

### **III. Analiza merytoryczna rozprawy doktorskiej**

W rozdziale pierwszym (Wstęp) Autorka określiła genezę podjęcia tematu rozprawy, wskazując na wzrost znaczenia gospodarki leśnej w zaspokajaniu wszechstronnych potrzeb społecznych na dobra materialne i pozamaterialne pochodzenia leśnego. Las jest nie tylko źródłem energii, dochodów i innych korzyści dla gospodarki, a w konsekwencji dla społeczeństwa, ale także miejscem schronienia i życia dla świata zwierzęcego. Zwraca również uwagę na fakt, że gospodarka leśna przyczynia się do tworzenia miejsc pracy nie tylko w samym sektorze leśnym, lecz także w przemysłach przerobu drewna i produktów nieдрzewnych, sektorze usług leśnych i wielu podmiotach kooperujących z leśnictwem.

Logiczną i zasadną uwagę Autorki jest stwierdzenie, że (cytuje) „nie ma żadnych przesłanek mających obniżać ważność funkcji produkcyjnej (najważniejszej z ekonomicznego punktu widzenia). Funkcja ta, to nie tylko zaspokajanie zapotrzebowania na surowiec drzewny, ale również tworzenie miejsc pracy, zarówno w leśnictwie, jak i innych sektorach gospodarki narodowej” (koniec cytatu).

Rozdział drugi, zatytułowany: „Przegląd literatury”, zawiera zwięzłą, jednocześnie wystarczająco jasną, analizę podstawowych pojęć z zakresu analizy przepływów międzygałęziowych w rachunku ekonomicznym. Obficie cytowana literatura wskazuje, że

Autorka posiadała obszerną wiedzę w zakresie analizowanej problematyki, co stwarza podstawę pełnej oceny badanych zjawisk ekonomicznych. Ponadto, uwagę zwraca trafność doboru literatury pod względem tematyki stanowiącej przedmiot badań, która okazała się w pełni przydatną w trakcie ich realizacji.

Na podstawie wielu przykładów krajowych i zagranicznych Autorka opisuje gospodarkę leśną jako obiekt (przedmiot) analizy przepływów międzygałęziowych. Przytacza przykłady analizy przepływów międzygałęziowych w sytuacji zmian podaży drewna dla gospodarki badanego regionu. W pracy przedstawiono również przykłady analizy przepływów międzygałęziowych zarówno w układzie finansowym (pieniężnym), jak i fizycznym (jednostkach produkcji) do zbadania różnic w znaczeniu gospodarczym sektora leśnego dla gospodarek regionalnych. To drugie podejście, analiza przepływów w jednostkach naturalnych (produkcji), zostało słusznie pominięte przez Autorkę w rozprawie z uwagi na bardzo duże zróżnicowanie fizyczne i materialne produktów.

W tej części pracy (przegląd literatury) Autorka stwierdziła, że (cytuje) „analiza modelu przepływów międzygałęziowych sektora leśnego, pozwala opisać wpływ produkcji leśnej na lokalne gospodarki w sposób szczegółowy. Umożliwia również określenie wielkości zatrudnienia pośredniego i indukowanego, co daje ogromne możliwości w kształtowaniu polityki regionu. Jednakże przede wszystkim analizy *input-output* umożliwiają ocenę skutków prowadzonej polityki gospodarowania obszarami leśnymi”.

Istotnym uzupełnieniem rozdziału poświęconego analizie literatury przedmiotu jest szczegółowy opis przydatnej w analizie przepływów międzygałęziowych Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). Umożliwia ona analizę takich czynników, jak: wyposażenie, siłę roboczą, produkty i inne cechy opisujące wytwarzanie konkretnego wyrobu lub wykonanie usługi.

Przydatny w pracy okazał się ponadto opis operacji gospodarczych w działalności nadleśnictw, zwanych w opracowaniu jako transakcje. Nie mniej ważny jest również opis zasad funkcjonowania i zależności w polskim sektorze leśnym, a także roli otoczenia w funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych.

W rozdziale trzecim przedstawiono bardzo szczegółową charakterystykę geomorfologiczną obiektu badań, t.j. Nadleśnictwa Kozienice, która ma istotny związek z zasadniczym tematem i zakresem pracy. Uznaję ogólnie, że stanowi ona zwięzły opis



badanego obiektu gospodarczego, a w istocie pozwala określić potencjalne możliwości badanej jednostki gospodarczej w analizie przepływów międzygałęziowych.

Niezwykle ważną częścią pracy jest szczegółowa charakterystyka otoczenia społeczno-gospodarczego Nadleśnictwa Kozienice. Przepływy finansowe i rzeczowe oraz siła związków między Nadleśnictwem i jego otoczeniem (bliższym i dalszym) są, jak stwierdza Autorka, najbardziej istotnym i głównym parametrem korzyści ekonomicznych.

Niemniej ważną częścią pracy jest rozdział czwarty, zawierający cel główny, cele cząstkowe (szczegółowe) oraz zakres pracy. Wykorzystując wiedzę na temat relacji i związków pomiędzy leśnictwem a otaczającym je zapleczem gospodarczym postawiono trzy hipotezy badawcze. Dla zweryfikowania tych hipotez Autorka zrealizowała dwa prawidłowo sformułowane cele szczegółowe. Zakres badań obejmuje wszystkie transakcje zawarte w dokumentacji finansowo-księgowej.

Metodyka badań (rozdział piąty) odzwierciedla stan wiedzy w literaturze przedmiotu na temat analizy przepływów międzygałęziowych. Opisano werbalnie i graficznie kierunki przepływu dóbr i środków pieniężnych pomiędzy Nadleśnictwem Kozienice a kręgami wewnętrznym i zewnętrznym. Metodyka badań zakłada analizę kształtowania się ilości oraz wartości transakcji zawieranych przez Nadleśnictwo Kozienice z kontrahentami w latach 2010 i 2017. Wybór tych lat jest szczególnie uzasadniony, gdyż wyniki gospodarowania Nadleśnictwa w wymienionych okresach obrachunkowych dotyczą dwóch różnych sytuacji gospodarczych, zwłaszcza w zakresie wielkości pozyskania, co umożliwi wykazanie różnicy i siły powiązań Nadleśnictwa z otoczeniem.

Autorka zdaje sobie sprawę z pewnych ograniczeń metodycznych, przyjętych w rozprawie. Dotyczy to m.in. kwalifikacji podmiotu gospodarczego do określonej sekcji i działu gospodarki według działalności przeważającej oraz kwalifikacji do danego kręgu na podstawie adresu siedziby przedsiębiorstwa. Również w celu spełnienia warunków porównywalności dane z roku 2010 uwzględniają współczynnik inflacji do roku 2017. Obliczenia wykonano zgodnie z rocznymi wskaźnikami cen towarów i usług konsumpcyjnych od 1950 roku, publikowanymi przez Główny Urząd Statystyczny, zdając sobie sprawę, że dane finansowe przedstawione w pracy nie dotyczą w pełni towarów i usług konsumpcyjnych. Przedstawione ograniczenia metodyczne nie umniejszają wartości merytorycznej recenzowanej pracy.

Rozdział szósty zawiera szczegółowe wyniki badań. Biorąc pod uwagę sformułowany przez Doktorantkę cel główny i cele cząstkowe pracy, jest to kluczowy rozdział przedłożonej dysertacji, w zasadniczym stopniu przesądzający o jej wartości poznawczej, wkładzie do nauki ekonomiczno-leśnej. Autorka w sposób jasny przedstawiła schemat kształtowania się liczby transakcji zawieranych przez Nadleśnictwo Kozienice w 2010 oraz 2017 r.

W kolejnej części rozdziału poświęconego analizie wyników badań Autorka przedstawiła charakterystykę ekonomiczną Nadleśnictwa Kozienice w latach 2010 oraz 2017. Dotyczy ona kosztów działalności gospodarczej w układzie rodzajowym oraz przychodów z działalności i produkcji globalnej tej jednostki gospodarczej.

Ważną częścią rozdziału szóstego jest analiza struktury powiązań Nadleśnictwa Kozienice z otoczeniem, związana z nabywaniem dóbr i usług. Dotyczy ona oceny przepływu strumieni pieniądza z Nadleśnictwa do podmiotów zewnętrznych w analizowanych latach gospodarczych z uwzględnieniem kręgu wewnętrznego i zewnętrznego. Praca zawiera również szczegółową analizę struktury powiązań Nadleśnictwa Kozienice, kreowaną sprzedażą surowca drzewnego, czyli ocenę przepływu pieniądza z podmiotów zewnętrznych do Nadleśnictwa.

W końcowej części rozdziału szóstego Autorka przedstawiła analizę zmian w strukturze powiązań Nadleśnictwa Kozienice w latach 2010 i 2017. Zaprezentowano zestawienia wskazujące na podobieństwa i różnice w kształtowaniu się relacji między Nadleśnictwem a przedsiębiorstwami reprezentującymi poszczególne gałęzie gospodarki w analizowanych latach.

W rozdziale siódmym zatytułowanym „Dyskusja”, Doktorantka przedstawiła pogłębioną analizę wyników badań. Stąd też tytuł tego rozdziału mógłby brzmieć: „Omówienie wyników badań”, choć nie jest to uwaga kategoryczna. Rozdział ten nie budzi zastrzeżeń, tak od strony merytorycznej, jak i formalnej. Zawarte w nim uwagi i spostrzeżenia mają istotną wartość poznawczą i aplikacyjną.

Uzyskane wyniki badań pozwoliły Autorce sformułować sześć prawidłowo udokumentowanych i uzasadnionych stwierdzeń oraz wniosków (rozdział ósmy).



#### IV. Ocena podsumowująca i wniosek końcowy

Biorąc pod uwagę oceny, ogólne i szczegółowe sformułowane w poprzednich częściach przedłożonej recenzji pracy doktorskiej Pani mgr inż. Justyny Radomskiej, stwierdzam, że jest ona wartościowym i samodzielnym wkładem Autorki do badań nad analizą struktury powiązań gospodarstwa leśnego z otoczeniem gospodarczym. W szczególności jest to ważny przyczynek do oceny roli i znaczenia gospodarki leśnej w rozwoju gospodarczym kraju na przykładzie wybranego Nadleśnictwa w dwóch odmiennych latach gospodarczych. Zgodnie z wymogami normatywnymi w zakresie prac doktorskich, Pani mgr inż. Justyna Radomska rozwiązała oryginalny problem badawczy, wykazała się umiejętnością doboru i prawidłowego wykorzystania metod badawczych, gruntowną znajomością literatury przedmiotu oraz całej dziedziny ekonomiki leśnictwa.

W recenzji pominięto nieliczne uwagi, niemal w całości mające charakter marginalny, w niczym nie umniejszające mojej zdecydowanie pozytywnej, wysokiej oceny całościowej pracy doktorskiej Pani mgr inż. Justyny Radomskiej. Autorka posiada wymagane kwalifikacje upoważniające Ją do ubiegania się o stopień doktora nauk leśnych, zaś opiniowana rozprawa spełnia obowiązujące wymagania normatywne w zakresie prac doktorskich. W związku z tym **wnoszę o dopuszczenie Pani mgr inż. Justyny Radomskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Powyższy wniosek wraz z pozytywną oceną końcową rozprawy doktorskiej przedkładam Radzie Wydziału Leśnego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Podstawą prawną do wykonania recenzji jest art. 13. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w związku z Art. 179 ust. 1. Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1669 z późn. zm.).

  
.....  
/prof. dr hab. Stanisław Zajac/

Warszawa, dnia 10 października 2024 r.